

יהודה סומו (1527–1592), ביבליוגרפיה

יונה דוד

- Affo, Ireneo, *Vita di Bernardino Marliani*, Parma 1780, index s.v.
- Aharoni, Reuben, 'A Comedy of Betrothal', idem, *The Play and its Poetics*, Ottawa 1988, pp. 54–57
- Allacci, Leone, *Drammaturgia*, Venezia 1755, index s.v.
- Allegri, Lorenzo, *Teatro e spettacolo nel medioevo*, Roma and Bari 1988 (1990²), pp. 279–289
- Almagor, Dan, 'Sommo, Judah Leone Ben Isaac (Leone De'Sommi Portaleone, Leone Ebreo de Sommi, Yehuda Sommo)', *Encyclopaedia Judaica*, XV, Jerusalem 1973, cols. 137–139
- Altieri Biagi, Maria Luisa, 'Appunti sulla lingua della Commedia del'500', *Atti del convegno sul tema Il Teatro Classico Italiano nel'500 (Roma, February 1969)*, Roma 1971, pp. 253–300
- Amadei, Filippo, *Cronaca universale della città di Mantova*, II, Mantova 1954, pp. 741–742
- Idem, *Mantova: La storia, le lettere, le arti*, II: *Le lettere*, ed. E. Fancioli, Mantova 1962, p. 466
- Amico, Silvio, *d'Epoche del teatro italiano dalle origini ai giorni nostri*, Firenze 1954, index s.v.
- Angelini, Franca, *Il teatro Barroco*, Roma and Bari, §103, pp. 234–238.
- Apollonio, Mario, *Storia del Teatro Italiano*, I, Firenze 1958, p. 624
- Idem, *Commedia italiane*, Milano 1947, index s.v.
- Arrivabene, Andrea, *I grandi apparati, le giostre, le imprese, i trionfi fatti nella città di Māntova per le nozz: Dell'Ill mo Signore*, Mantova 1561, index s.v.
- Attolini, Giovanni, *Teatro e spettacolo nel Rinascimento*, Roma and Bari 1988, pp. 212ff.
- Avisar, Samuele, *Teatro Ebraico*, Milano 1957, pp. 10, 39, 41, 61
- Banu, Georges, 'De'Sommi, or "Stage Cement"', Ahuva Belkin (ed.), *Leone*

- de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 211–220
- Baratto, Mario, *La commedia del Cinquecento*, Vicenza 1977², pp. 36–37
- Belkin, Ahuva, 'Leone de'Sommi's Pastoral Conception and the Design of the Shepherds' Costumes for the Mantuan Production of Guarini's *Il Pastor Fido*', *Assaph*, C, 3 (1986), pp. 59–74
- Idem, 'The Theatrical Figures in Tyrnau's Illustrated Book of Customs', *Theatre Research International*, 13, 2 (Summer 1988), pp. 89–95
- Idem, 'The Intermedio Amore Psiche by Leone de'Sommi', idem (ed.), *Leone de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 155–170
- Bemmann, J., 'Die Bühnenbeleuchtung vom geistlichen Spiel bis zur frühen Oper', Ph.D. dissertation, Leipzig 1933, pp. 64–65
- Bergman, Gösta M., *Lighting in the Theatre*, 1977, pp. 61–65
- Berliner, Abraham, 'Beitrage zur Geschichte der hebräischen Dramas', M. Sacut, *Yessod Olam*, Berlin 1874, pp. 9–21
- Bertolotti, Antonio, 'Musici alla Corte dei Gonzaga in Mantova dal sec. XV al XVII', *Notizie e documenti raccolti negli Archivi Mantovani*, Milano 1890, pp. 56ff.
- Idem, 'Un ebreo direttore delle rappresentazioni teatrali alla Corte di Mantova', *Varietà archivistiche e bibliografiche*, 187–188, B 7 (1886), p. 58
- Bettinelli, Saverio, *Delle lettere e delle arti mantovane*, Mantova 1774
- Birnbaum, Eduard, 'Juedische Musiker am Hofe von Mantua von 1542–1626', *Sonderabdruck aus dem Kalendar für Israeliten für das Jahr 5654*, Vienna 1893, pp. 12ff.
- Blau, Ludwig, *Leo Modenas Briefe und Schrifstucke*, Budapest 1905, pp. 19–22, 153–155
- Boitteux, Martine, 'Les Juifs dans le carnaval de la Rome moderne, XV–XVI, siècles', *Melanges de l'Ecole Française de Rome*, 88 (1976), pp. 745–787
- Bonfil, Roberto, 'Lo spazio culturale degli ebrei d'Italia fra Rinascimento ed Età barocca', Corrado Vivanti (ed.), *Gli ebrei in Italia*, I: *Dall'alto Medioevo all'età dei ghetti* (Storia d'Italia, 11), Torino 1996, pp. 413–473 (Leone de'Sommi e la sua produzione teatrale: pp. 457–473)
- Borsellino, Nino, 'Introduzione', *Commedie del Cinquecento*, I, Milano 1962, pp. ix–xxxix
- Bragaglia, Anton Giulio, *La commedia dell'arte*, Torino 1943, index s.v.
- Idem, 'Nota introduttiva a I Dialoghi di Leone de Sommi', *L'Illustrazione Teatrale*, 1, 3 (1926), pp. vii–viii

- Brockett, Oscar Gross, *History of the Theatre*, New York 1971, pp. 125–147
- Carnevali, Luigi, 'Cenni storici sull'Accademia Virgiliana, parte prima: Invaghiti, Invitti e Timidi', *Atti e Memorie della Reale Accademia Virgiliana*, Mantova 1877, pp. 9–27
- Idem, *Gl'Israeliti a Mantova*, Mantova 1878
- Idem, *Il ghetto di Mantova*, Mantova 1884
- Cassuto, Umberto, 'Jehuda ben Isaak Sommi Portaleone', *Encyclopaedia Judaica*, VIII, Berlin 1931, cols. 997–998
- Idem, 'La prima commedia ebraica', Salo W. Baron (ed.), *A. Cohut Memorial*, VII, New York 1935, pp. 121–128
- Idem, *Gli ebrei a Firenze nell'età del Rinascimento*, Firenze 1918, pp. 231ff. (Prepr. Olsky, Firenze 1965)
- Idem, *Gli studi giudaici in Italia negli ultimi cinquanta anni*, Roma 1913.
- Idem, *Storia della Letteratura Ebraica Postbiblica*, Assisi and Roma 1976, pp. 137, 142
- Castellani, Silvio, *Epistolae Bononiae*, Rossi 1575
- Cecchini, Pier Maria, 'Discorso sopra l'arte comica con il modo di ben recitare', *Copia manoscritta gia' nella collezione Rasi, ora nella Biblioteca Burkardo di Roma*, Autogr. 364
- Ciampoli, Domenico, 'I drammi dei boshi e della marine', *Nuovi studi letterari e bibliografici*, Cappelli 1900
- Ciavolella, Massimo, 'Text as (Pre)Text: Leoni de'Sommi's Three Sisters', Aviva Belkin (ed.), *Leone de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 145–154
- Cole, Toby and Helen Krick Chinoy, *Actors on Acting*, New York 1970, pp. 44–49
- Colorni, Vittore, 'Fatti e figure di storia ebraica Mantovana', *Rassegna Mensile di Israel*, 12, 5–6 (1934), pp. 217–239; 17 (1951), pp. 184–185
- Idem, 'Note per la biografia di alcuni dotti ebrei vissuti a Mantova nel secolo XV', *Annuario di Studi ebraici*, 1 (1934), pp. 169–182
- Creizenach, Wilhelm, *Geschichte des neueren Dramas*, II, Halle 1901 (1911²), pp. 182, 285, 299 and passim
- Cruciani, Clelia Falletti, *Il teatro in Italia: Il Cinquecento e Seicento*, Roma 1999, pp. 243, 244, 248, 261
- Cruciani, Fabricio, 'Materiali di teatro – teatro materiale: la scena gli attori', *Quaderni di teatro*, 10 (1980), pp. 76–85

- D'Ancona, Alessandro, *Origini del teatro Italiano*, II, Torino 1891, pp. 398–429, 578–584
- Dal Molin, Cristina, 'Recovery of Some Unedited Manuscripts by Leone de'Sommi at the National Library of Turin', Aviva Belkin (ed.), *Leone de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 101–117
- Dalla Palma, Giuseppe, 'L'Irifiile e la culture letteraria di Leone de'Sommi (con un'edizione critica del testo)', *Schifanoia*, 9, 1990, pp. 139–225
- David, Yonah (ed.), *Leone de'Sommi: A Bibliography*, Tel Aviv 1988
- Idem, 'L'ispirazione ebraica nei Dialoghi di Leone de'Sommi', *Rassegna Mensile di Israele*, 60, terza serie (1994), pp. 119–128
- De Maria, Ugo, *La favola di Amore e Psiche nella letteratura e nell'arte italiana con appendice di cose inedite*, Bologna 1899, pp. 282–291
- De Rossi, Giovanni Bernardo, *Dizionario storico degli autori ebrei e delle loro opere*, I–II, Parma 1802, pp. 28–29
- Dejob, Charles, 'De la condition des Juifs de Mantou au seizième siècle, d'après un livre recent', *Revue des Études Juives*, 23 (1891), pp. 75–84
- Elbogen, Ismar, 'Jehuda Sommi', *The Jewish Encyclopedia*, New York and London 1904, pp. 345–346
- Erenstein, Robert L., 'De herder en de hovelings', Ph.D. dissertation, Università di Amsterdam, 1978
- Idem, *De geschiedenis van de Commedia dell'Arte*, Amsterdam 1985, index s.v.
- Idem, 'Bibliography of Critical Studies on Comedy and Comedia dell'Arte', *Comparative Criticism*, 10 (1988), pp. 377–392
- Faccioli, Emilio, *Mantova, la storia, le lettere, le arti: le lettere*, II, Mantova 1962, pp. 553–564
- Fenlon, Iain A., *Music and Patronage in Sixteenth Century Mantua*, I, Cambridge 1980, index s.v.
- Idem, 'Guarini, de'Sommi and the Pre-History of the Italian Dance Spectacle', Aviva Belkin (ed.), *Leone de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 49–66
- Ferrari, Giulio, *La scenografia*, Milano 1902
- Flamini, Francesco, *Il cinquecento*, Milano 1903, index s.v.
- Follino, Federico, *Compendio delle sontuose feste fatte l'anno 1608, nella città di Mantova per le reali del serenissimo prencipe D. Francesco Gonzaga con la serenissima infante Margherita di Savoia*, Mantova 1608
- Fubini, Enrico, 'Is There Such a Thing as Jewish Polyphony?', Aviva Belkin (ed.),

- Leone de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 67–81
- Gillespie, P. Patti-Kenneth, M. Cameron, *Western Theatre: Revolution and Revival*, New York 1984, p. 269
- Gionta, Stefano, *Il fioretto delle cronache di Mantova*, Mantova 1741
- Giraldi, Cinthio, *Scritti estetici*, Milano 1864, index s.v.
- Giralodi, C., *Scritti critici*, ed C. Guerrieri Crocetti, Milano 1973, pp. 169ff.
- Giussani, Carlo, *Studi di letteratura romana*, Milano 1884, index s.v.
- Golding, Alfred S., 'A Comedy of Betrothal, Some Suggestions for a Reconstruction of its Premiere Performance', Aviva Belkin (ed.), *Leone de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 133–144
- Idem, *The Author, The Play and its Staging: A Comedy of Betrothal*, Ottawa 1988
- Guinsburg, Jacò, 'Leone de'Sommi: A Precursor of Modern Theatricality', Aviva Belkin (ed.), *Leone de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 221–230
- Idem, *Leone de'Sommi, Um Judeo no Teatro da Renacença Italiana*, San Paulo 1989
- Harari, David, 'Some Lost Writings of Judah Abarbanel, 1465?–1535?', *Shofar*, 10 (1982), pp. 62–65
- Harran, Don, 'Jewish Dramatists and Musicians in the Renaissance: Separate Activities, Common Aspirations', Aviva Belkin (ed.), *Leone de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 27–47
- Harris, E., 'Jewish Drama', in: *The Oxford Companion to the Theatre*, Oxford 1951, pp. 515–520
- Hartnoli, Phyllis (ed.), *The Oxford Companion to the Theatre*, Oxford 1951, pp. 423, 462
- Hecker, Kristine, 'The Concept of Theatre Production in Leone de'Sommi's Quattro Dialoghi in the Context of his Time', Aviva Belkin (ed.), *Leone de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 189–210
- Herrick, T. Martin, *Italian Comedy in the Renaissance*, III, Urbana and London 1960, pp. 212–213, 224–226
- Ingegneri, Angelo, *Della poesia rappresentativa e del modo di rappresentare le favole sceniche*, Ferrara 1598, in: Marotti Ferruccio, *Le spettacolo dall'Umanesimo al Manierismo*, Milano 1974
- Jacquot, Jean, *Le Lieu Théâtral à la Renaissance*, Paris 1964, pp. 79–80
- Kaufmann, David, 'Leone de'Sommi Portaleone (1527–1592): Dramatist and

- Founder of a Synagogue at Mantua', *Jewish Quarterly Review*, 10 (1898), pp. 445–461
- Idem, 'Leone De Sommi Portaleone der Dramatiker', idem, *Gesammelte Schriften*, III, Frankfurt a.M. 1915, pp. 303–318
- Kernodle, George Rilay, *From Art to Theatre*, Chicago 1944, pp. 157, 189
- Kindermann, Heinz, *Theatergeschichte Europas*, II, Salzburg 1957–1959, pp. 122, 123, 127–132 and passim
- Klein, D. Julius Leopold, *Geschichte des Italienischen Dramas*, Leipzig 1866–1869, index s.v.
- Kristeller, Paul Oscar, *Iter Italicum*, I, Leiden 1963, p. 268
- Landa, Meir Jack, *The Jew in Drama*, London 1926, pp. 17–18
- Lea, Kathleen Marguerite, *Italian Popular Comedy*, Oxford 1934, pp. 114, 130, n. 1, pp. 307, 332, 334
- Levi, Carlo, 'Il tipo dell'Ebreo nel teatro', *Rivista Teatrale Italiana*, 10 (1908), pp. 362–365
- Levy, Shimon, 'A Comparison of Theory and Practice in de'Sommi's Dialogues and A Comedy of Betrothal', Aviva Belkin (ed.), *Leone de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 171–188
- Liuti, Gian Giuseppe, *Notizie della vita ed opere scritte dai letterati del Friuli*, Venezia 1762, index s.v.
- Mancini, Frane, *Scenografia italiana*, Milano 1966, index s.v.
- Mango, Achille, *La Commedia in lingua nel Cinquecento: bibliografia critica*, Milano 1966, index s.v.
- Mantzius, Karl, *A History of Theatrical Art*, II: *The Middle Ages and Renaissance*, London 1903, index s.v.
- Mariani, Valerio, *Storia della scenografia italiana*, Roma 1930, index s.v.
- Mariti, Luciano, *La Commedia ridicolosa: Comic di professione, dilettanti, editoria teatrale nel Seicento: Storia e testi*, Roma 1979, pp. 107–206
- Marotti, Ferruccio, 'Il teatro delle favole rappresentative: un progetto utopico', *Biblioteca Teatrale*, 15–16 (1976), p. 205
- Idem, *Il Teatro in Italia nei secoli XVI, XVII, XVIII*, Firenze 1874–1886, index s.v.
- Idem (ed.), *Leone de'Sommi: Quattro dialoghi in materia di rappresentazioni sceniche*, Milano 1968
- Idem (ed.), *Tre Sorelle*, Milano 1970
- Maylander, Michele, *Storia delle Accademie d'Italia*, III, Bologna 1926–1930,

- pp. 363–366
- Milano, Attilio, *Storia degli ebrei in Italia*, Torino 1963, pp. 271, 569, 658
- Milizia, Francesco, *Del teatro*, Venezia 1773, index s.v.
- Molinari, Cesare, 'Scenografia e spettacolo nelle poetiche del Cinquecento', *Il Veltrò, Rivista della civiltà Italiana*, 8 (1964), pp. 885–902
- Idem, *Les Rapports entre la scène et le spectateurs dans le théâtre italien du XVIe siècle*, 1964, pp. 61–71
- Mortara, Marco, 'Indice alfabetico dei rabbini e degli scittori israeliti di cose giudaiche', in: Idem, *Italia con richiami bibliografici e note illustrative*, Padova 1886, p. 51
- Idem, 'Leone de'Sommi', *Mosè*, 8 (1885), pp. 150–151
- Idem, 'Un important document sur la famille des Portaleone', *Revue des Études Juives*, 12 (1886), pp. 113–116, n. 23
- Muraro, Maria Teresa, 'Sommi Leone de', *Enciclopedia dello Spettacolo*, IX, Roma 1962, cols. 116–118; X, cols. 115–118
- Nagler, Alois M., *A Source Book of Theatrical History*, New York 1959, pp. 102, 110
- Nameri, Dvorah E., 'A Pioneer in Hebrew Drama: Yehuda Sommo (Leone Sommo da Portaleone) and his Hebrew "Comedy of Betrothal"', *Hebrew University Studies in Literature*, 9, 2 (Autumn 1981), pp. 147–174
- Narducci, Enrico, 'Intorno ad un comento inedito di Remigio d'Auxerre al "Satyricon" di Marziano Capella e ad altri comenti al medesimo Satyricon', *Bullettino di Bibliografia e di Storia delle Scienze Matematiche e Fisiche*, 15 (1882), pp. 505–565
- Neri, Achille, 'Gli Intermezzi del Pastor Fido', *Giornale Storico della Letteratura Italiana*, 10 (1888), p. 405
- Neubauer, Adolph, 'Jehuda Sommo and Jacob aus Fano', *Israelitische Letterbode*, 10 (1884–1885), pp. 113–114
- Nicoll, Allardyce, *The Development of the Theatre*, London 1966, pp. 237–262
- Ogden, Dunbar H., 'De'Sommi in '88: Dynamics of Theatrical Space', Aviva Belkin (ed.), *Leone de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 231–245
- Orsini Di Orbassano, Filippo Risbaldo, *Lezione intorno al lento progresso della Tragedia in Italia*, Torino 1789, p. 29
- Pandolfi, Vito, *Histoire du théâtre*, trans. M. C. Coulon, N. Martelone, and M. Baudoux, 1964, pp. 335–336

- Idem, 'La nascita dello spettacolo nel 500: Dialoghi dell' ebreo Leone de'Sommi', *Marcatré*, 11-13 (1964), pp. 181-194
- Idem, *La commedia dell'arte: storia e testo*, I-III, Firenze 1957-1988, index s.v.
- Pegna, Lydia, 'Alcune lettere inedite di Leone de'Somi', *Rassegna Mensile di Israel*, (1933), pp. 549-557
- Idem, 'Leone de'Sommi', Ph.D. dissertation, Università di Firenze, 1930 (Indice: La vita; Le opere ebraiche o ebraico-italiane; Le opere italiane; [1] Composizioni drammatiche in versi e in prosa; [2] Altre composizioni poetiche varie; [3] Trattato sull'arte rappresentativa; Descrizione dei manoscritti delle opera; Appendice: [1] Le Tre Sorelle; [2] L'Irifile; [3] Il Trattato sull'arte rappresentativa; [4] Lettere; Bibliografia)
- Penzel, Frederick, *Theatre Lighting before Electricity*, Middletown, Conn. 1978, pp. 5, 6-8, 9
- Perreau, Pietro, 'Intorno ai dialoghi di Leone de'Sommi', *IL Vessillo Israelitico*, 31 (1883), pp. 373-377
- Perrucci, Andrea, *Dell'arte rappresentativa premeditata ed all'improvviso*, Napoli 1699
- Peyron, Bernardinus, 'Note di storia letteraria del sec. XVI tratte dai Manoscritti della Biblioteca nazionale di Torino', *Atti della Reale Accademia delle Scienze di Torino*, 19 (1883-1884), pp. 743-758
- Pieri, Mario, *La scena boschereccia nel Rinascimento Italiano*, Padova 1983, p. 193, n. 35
- Quadrio, Francesco Saverio, *Della storia e delle ragioni d'ogni poesia*, III, Milano 1752, p. ii, 1.
- R.C., 'Leone de'Sommi, "Quattro Dialogi in Materia di Rappresentazioni Sceniche, a cura di Ferruccio Marotti, 1968"', *Giornale storico della Letteratura Italiana*, 147 (1970), p. 471
- Rasi, Luigi, *I comici italiani*, I, Firenze 1897, pp. 107-116
- Re, Ernesto, 'Qualche note sul tipo dell'Ebreo nel Teatro popolare Italiano', *Giornale Storico della Letteratura Italiana*, 60 (1912), pp. 383-398
- Reiger, Paul, *Geschichte der Juden in Rom*, II, Berlin 1895, p. 103
- Rhine, Abraham Benedict, 'The Secular Hebrew Poetry of Italy', *The Jewish Quarterly Review*, n.s. 1 (1910), pp. 341-402; n.s. 2 (1911), pp. 25-53
- Ricci, Corado, *La scenografia Italiana*, Milano 1930
- Riccoboni, Luigi, *Histoire du théâtre italien*, I-II, Paris 1730-1731
- Richards, Kenneth and Laura, *The Commedia dell'Arte: A Documentary History*,

- Oxford 1990, pp. 34, 85, 199, 189, 191, quattro dialoghi: 40–42, 205
- Richetti, Giorgio, 'Un regista ebreo del Cinquecento', *Rassegna Mensile di Israel*, (1959), pp. 397–401
- Roberts, Vera Mowry, *The Nature of Theatre*, New York, San Francisco and London 1971, pp. 291, 345
- Romei, Giovanna (ed.), *Leone de'Sommi, Tre sorelle, comedia*, Milano 1982
- Idem, 'Leone de'Sommi e la pastorale: Teoria testo e scena in origini del drama pastorale', in: *Europa, Atti del convengno sul teatro Medievale e Rinascimentale*, Viterbo 1984, index s.v.
- Roth, Cecil, *The History of the Jews in Italy*, Philadelphia 1946, pp. 197–198, 220, 392–394
- Idem, *The Jews in the Renaissance*, Philadelphia 1959, pp. 243, 270, 291, 357–359
- Ruffini, Francesco, *Semiotica del testo: L'esempio teatro*, Roma 1978
- Sacerdoti, Annie, 'Al "Piccolo" di Milano un'opera di Leone de'Sommi Portaleone', *Shalom* (ottobre 1992)
- Salza, Abd-el Kader, 'Un dramma pastorale inedito del Cinquecento (L'Irifle di Leone De'Sommi)', *Giornale storico della Letteratura Italiana*, 27 (1909), pp. 53–54, 103–119
- Sanesi, Ireneo, 'Note sulla commedia dell'arte', *Giornale storico della letteratura italiana*, 111 (1958), pp. 5–76
- Sarason, Richard S., *Legal Aspects of the Play 'A Comedy of Betrothal'*, 1988, pp. 59–63
- Scala, Flaminio, *Il Teatro delle favole rappresentative*, I–II, trans. Henry Salerno, Milano 1976, index s.v.
- Schirmann, Jefim, 'Eine hebräisch-italienische Komödie des XVI Jahrhunderts', *Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums*, 75 (1931), pp. 96–118
- Idem, 'Juda Sommo fondateur du Théâtre hébreu', *Revue de la Pensée juive*, 5 (1950–1951), pp. 1–19, 86–104
- Idem, 'Ebraico, Teatro', *Enciclopedia dello spettacolo*, IV, Roma 1957, cols. 1261–1263
- Scolnicov, Hanna, 'Staging "A Comedy of Betrothal"', Aviva Belkin (ed.), *Leone de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 119–132
- Sergardi, M., *Lingua scenica a terminologia teatrale nel Cinquecento*, Firenze 1979, pp. 70ff.

- Simonsohn, Shlomo, *History of The Jews in The Duchy of Mantua*, Jerusalem 1962, pp. 220–222
- Simonson, Lee, *The Stage is Set*, New York 1963, pp. 256, 260–262
- Smith, A. William, 'Dance at Mantua and in Northern Italy: The Tradition Inherited by Leone de'Sommi and His Generation', Aviva Belkin (ed.), *Leone de'Sommi and the Performing Arts*, Tel Aviv 1977, pp. 83–97
- Smith, Winifred, *The Commedia dell'Arte*, New York 1964, pp. 69, 79 and index s.v.
- Solerti Angelo, Lanza Domenico, 'Il Teatro Ferrarese nella seconda metà del secolo XVI', *Giornale Storico della Letteratura Italiana*, 18 (1891), pp. 148–185
- Spezzani, Pietro, 'L'Arte rappresentativa di Andrea Perucci e la lingua della Commedia dell'Arte', *Lingua e struttura del teatro italiano del Rinascimento, Quaderno del Circolo Filologico Linguistico Padovano*, I, Padova 1970, pp. 358–359; II, p. 395, n. 51
- Steinschneider, Moritz, 'Die Familie Portaleone-Sommo', *Hebraeische Bibliographie*, 6, 32 (1863), pp. 48–49
- Idem, 'Die Italienische Litteratur der Juden', *Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums*, 42 (1898), pp. 466–472
- Idem, 'Jehuda b. Isak oder Leone Sommo', *Israelitische Letterbode*, 12 (1885–1886), pp. 73–75
- Strihan Andrei, 'Leone de'Sommi, précurseur de la mise en scène moderne', *Revue d'histoire du Théâtre*, 1 (1988), pp. 7–25, 26–71
- Idem, *Leone de'Sommi, precursor al regiei moderne*, Buearesti, Roy, *Art and Power: Renaissance Festivals 1450–1650*, Woodridge 1984², index s.v.
- Taviani, Ferdinando, "'Ideologia teatrale e teatro materiale'", sul "teatro che fa a meno dei testi", *Quaderni di teatro*, 1 (1978), pp. 17–25
- Idem, *La commedia dell'Arte e la società barocca: La fascinazione del teatro*, Roma 1969, chaps. I–II
- Tiraboschi, Girolamo, *Storia della letteratura italiana dal 1500–1550*, I, Modena 1792, §67, p. 1319
- Torraca, Francesco, *Il Teatro italiano dei Secoli*, XIII, XIV, XV, Firenze 1885, index s.v.
- Trautmann, Karl, 'Italienische Juden als Schauspieler am Hofe zu Mantua', *Archiv für Literaturgeschichte*, 13 (1885), pp. 418–420
- Vajda, Georges, 'The First Hebrew Play: The Comedy of Betrothal by Yehuda

- Sommo, Schirmann J. Ed.', *Revue des Études Juives*, 125 (1966), p. 485
- Vince, W. Ronald, *Renaissance Theatre*, London 1984, pp. 13–14
- Vogelstein, Hermann, Paul Rieger, *Geschichte der Juden in Rom*, II, Berlin 1895, p. 103
- Vogelstein, Hermann, 'Judah Leone ben Isaac Sommo', *The Jewish Encyclopaedia*, VII, New York, 1904, p. 346
- Idem, 'Portaleone', *The Jewish Encyclopaedia*, X, New York 1905, p. 133
- Von Boen, Max, *Geschichte des Bühnenkostüms*, Berlin 1921, pp. 479ff.
- Weinberg, Bernard (ed.), *Trattati di poetica e retorica del'500*, I, Bari Laterza 1970–1974, pp. 570–581 (a list of works printed from 1549 to 1600)
- Werschowski, K., 'Comédie du mariage: Premier drame juif en hébreu', *Revue Européenne des Etudes Hebraïques*, 4 (2000), pp. 141–143

CATALOGUES

- De Rossi, Gian Bernardo, *Mss. Codices Hebraici Bibliothecae J.B. De-Rossi Ling. Orient. Prof. Accurate ab eodem descripti et illustrati, Accedit Appendix qua continentur Mss. Codices reliqui Al. Linguarum*, I–III, Parma 1803
- Gabrieli, Giuseppe, *Italia Judaica*, Mantova 1924, p. 64
- Luzzatto, Aldo, Moshe Moldavi, *Bibliotheca Italo-Ebraica*, ed. D. Capri, Roma 1982, index s.v.
- Neubauer, Adolf, *Catalogue of the Hebrew Manuscripts in the Bodleian Library and in the College Libraries of Oxford*, I, Oxford 1886, col. 2251; II, col. 2220
- Peyron, Bernardinus, *Codices Italici manu exarati qui Bibliotheca Taurinensis Athenaei ante diem XXVI januarii MCMIV asservabantur*, Torino 1904, pp. 16, 52, 91–92, 96, 98–99, 101, 113–114, 118, 123, 143, 236–239, 262, 279–286
- Steinschneider, Moritz, *Catalogus librorum hebraeorum in Bibliotheca Bodleiana*, II, Berlino 1931, col. 1210
- Weisz, Miksa, *Katalog der hebraeischen Handschriften und Bücher in der Bibliothek des Prof. Dr. D. Kaufmann S.A.*, Frankfurt a. M. 1906 index s.v.

פרסומים בעברית

אבישר, שמואל, המחזה והתיאטרון העברי, א, ירושלים תשנ"ו, עמ' 13-19
 אוהד, מיכאל, 'היפהפיה הנמה מתעוררת בזריקה', מוסף הארץ, 25 באוקטובר 1968
 אורן, יוסי, 'המחזה העברי הראשון', למרחב, משא, 11 במרס 1966
 אלמגור, דן, 'אנוסים על פי הדיבור', ידיעות אחרונות, 7 ימים, 20 באפריל 1979, עמ'
 19-18

הנ"ל, 'האגדה' שהפכה למחזה העברי הראשון, במה, 4 (טבת תש"ד), עמ' 42-49
 הנ"ל, 'הדיאלוגים על התיאטרון ליהודה סומי', במה, 17 (אביב תשכ"ג), עמ' 38-52
 הנ"ל, 'המחזה העברי הראשון קסם לסטודנטים', מעריב, 14 ביוני 1963, עמ' 5
 הנ"ל, 'השעמום - אויבו של כל שחקן', פרגוד, א (תשכ"ג), עמ' 54
 הנ"ל, 'ראשון ראשון חביב', פרגוד, א (תשכ"ג), עמ' 45-50 (נדפס שוב בתכניית ההצגה
 'תעלולי נישואין' בתאטרון חיפה, 1968, עמ' 14-15)

אלקושי, גדליה, 'מטרבות ישראל באיטליה', עתידות, ב (תש"ז), עמ' 390-391
 בונפיל, ראובן, במראה כסופה: חיי היהודים באיטליה בימי הרינסאנס, ירושלים תשנ"ד,
 עמ' 132, 165

ביאליק, חיים נחמן, דברים שבעל פה, ב, תל אביב תרצ"ה, עמ' 110
 בךגרין, עמנואל, 'עם קריאה ראשונה', דבר, 12 ביולי 1946
 בךעמי, נחמן, 'צחוקין דעתיקותא - בחדישותא, תעלולי נישואין מאת י' סומו בתיאטרון
 חיפה', מעריב, 3 בנובמבר 1968

ברנקט, אוסקר ג', תולדות הדרמה והתיאטרון, תרגמו מירי קרסין ונלי רכלר, תל אביב
 1998, עמ' 252

גולדברג, לאה, 'להקת הסטודנטים מציגה: המחזה העברי הראשון', פרגוד, א (סיוון
 תשכ"ג), עמ' 18-19

גור, ישראל, 'מסביב למחזה העברי הראשון', במה, 31 (תשכ"ז), עמ' 15-24
 הנ"ל, 'מסביב למחזה העברי הראשון, הפועל הצעיר', 21 ביוני 1966, עמ' 17-18, עמ'
 21-22

גרדנוויץ, פטר עמנואל, המוסיקה בישראל, ירושלים [1956], עמ' 94-122
 דובוסרסקי, יונתן, 'עיון מחודש במחזה העברי הראשון, עזרא פליישר (עורך), מחקרי
 ספרות מוגשים לש' הלקין, ירושלים תשל"ג, עמ' 1-3

דוד, יונה, 'הנקודה היהודית בדיאלוגים של יהודה סומי', על המשמר, 20 באוגוסט 1965
 הנ"ל, 'עוד משהו על השיחות בעניין ההצגות על הבימה', פרגוד, א (סיוון תשכ"ג), עמ'
 51-53

הנ"ל, 'יהודה סומי', הנציקלופדיה העברית, כה, ירושלים ותל אביב תשל"ד, טור 517
 הכרמן, אברהם מאיר, תולדות הפיוט והשירה, ב, רמת גן [1972], עמ' 74-80, 116

הודפלס, עדה, 'צחות בדיחותא דקידושין בתיאטרון חיפה', הפועל הצעיר, 19 בנובמבר 1968, עמ' 24

הולץ, אברהם, 'כתב יד חמישי של המחזה העברי הראשון, צחות בדיחותא דקידושין', תרביץ, לו (תשכ"ז), עמ' 202-204

הררי, דוד, 'מעמדן של "שיחות על אהבה" ליהודה אברבנאל (1469-1548?)', עבודת דוקטור, האוניברסיטה העברית בירושלים, תשנ"א, עמ' 192-267

חנור, גרשון, 'המחזה העברי הראשון (מתוך שיחת רדיו)', במה, ג, א (טבת תש"ז), עמ' 100-101

הניל, 'מחזה עברי ראשון, זמנים: מוסף לספרות, 16 באוקטובר 1953

יערי, אברהם, המחזה העברי, ירושלים תשט"ז, עמ' 8

יפה, אברהם ב', 'המחזה העברי הראשון, על המשמר, דף לספרות ואמנות, 21 בינואר 1966

כרמל טוביה, 'צחות בדיחותא דקידושין, למרחב, משא, 28 ביוני 1963 לחובר, פישל, גלוי הדרמה העברית הראשונה, מאוניים, ג, ב [קב] (ה' בסיוון תרצ"א), עמ' 11

מורגן, ראובן, 'ראה מחזה אשר מצאת', פרגוד, א (סיוון תשכ"ג), עמ' 20-22 סימונסון, שלמה, 'להקת התיאטרון של יהודי מנטובה', פרגוד, א (סיוון תשכ"ג), עמ' 13-17

הניל, תולדות היהודים בדוכסות מנטובה, ב, ירושלים תשכ"ה, עמ' 545 עוז, אברהם, 'תעלולי נישואין בתיאטרון חיפה', למרחב, משא, 3 בנובמבר 1968 פגיס, דן, 'על המונח "ימי הביניים" בחקר הספרות העברית', משה בראשר (עורך), מחקרים במדעי היהדות, ירושלים תשמ"ו, עמ' 240-256 (המאמר נדפס שנית בספרו רצף ותמורה, תל אביב 1984, עמ' 359-378)

הניל, חידוש ומסורת בשירת החול העברית: ספרד ואיטליה, ירושלים 1976, עמ' 247-249 פוקס, שרית, 'סקנדל במושב לצים, מחזהו של יהודה סומר', מעריב, 17 באפריל 1979, עמ' 28

פלאום, חירם, 'תרבות הריניסאנס באירופה', י בורקהארט, תרבות הריניסאנס באיטליה, ירושלים תשי"ז, עמ' 433-441

פריימן, אברהם חיים, סדר קידושין ונישואין אחרי חתימת התלמוד, ירושלים תש"ה, עמ' 133-137, 150

צונץ, יום טוב ליפמן, 'יהודה סומר', כרם חמד, ה (1841), עמ' 154-155 קאסוטו, משה דוד, 'ר' יהודה (בר יצחק) סומו משער אריה', אנציקלופדיה לתולדות גדולי ישראל, ג, תל אביב תש"ח, טורים 675-678

הניל, 'משירי יוסף בן שמואל צרפתי: הקומדיה הראשונה בעברית', שלום בארון ואלכסנדר מארכס (עורכים), מחקרים לזכרון עמרם קאהוט, ניו יורק תרצ"ו, עמ' קכא-קכח

- קורצווייל, ברוך, 'המחזה העברי הראשון, הארץ, 23 באוגוסט 1946, עמ' 5
 רביקוביץ, דליה, 'ראה חתן אשר מצאתי (מחזהו של סומו בעיבוד לאה גולדברג)', למרחב,
 משא, 10 באפריל 1946
 רגב, מנחם, 'דיאלוג בלשון עברית; ראשית סיפור הילדים העברית', ידיעות אחרונות, 25
 באוקטובר 1968
 רות, בצלאל, 'עיסקא יהודית להמלכת מלך על פולין בשנת 1587', שמואל אטינגר ואחרים
 (עורכים), ספר היובל ליצחק בער, ירושלים תשכ"א, עמ' 291-296
 הנ"ל, היהודים בתרבות הריניסאנס באיטליה, ירושלים תשכ"ב
 הנ"ל, תולדות היהודים באיטליה, תרגמה גאולה בתייהודה, תל אביב תש"ח
 שולוואס, משה, חיי היהודים באיטליה בתקופת הריניסאנס, ניו יורק תשט"ו, עמ' 231-
 236
 שירמן, חיים, 'הדראמה העברית במאה השבע עשרה, מאוניים, ד (תרצ"ח), עמ' 624-
 635 (הנ"ל, לתולדות השירה והדראמה העברית: מחקרים ומסות, ב, ירושלים
 תש"ם, עמ' 125-138)
 הנ"ל, 'הדראמה הראשונה בעברית', כנסת, א (תרצ"ו), עמ' 442-430
 הנ"ל, 'התיאטרון והמוסיקה בשכונות היהודים באיטליה (בין המאה הט"ז למאה הי"ח)',
 ציון, כט (תשכ"ד), עמ' 61-111 ושם ביבליוגרפיה (הנ"ל, לתולדות השירה
 והדראמה העברית: מחקרים ומסות, ב, ירושלים תש"ם, עמ' 44-94 לפי המפתח)
 הנ"ל, צחות בדיחותא דקידושין, תש"ו (תשכ"ה?)

- רשימת המחזות האיטלקיים של יהודה סומו
 Il Tamburo, Commedia (in versi sdruccioli)
 La Fortunata, Commedia in prosa (1585)
 Il Giannizzero, Commedia in prosa (1582)
 L'Adelfa, Commedia in prosa
 La Diletta, Commedia
 Gli Sconosciuti, Commedia in prosa (1575)
 Le tre sorelle, Commedia in prosa
 I Doni, Favola heroica pastorale (1575)
 Le nozze di Mercurio e di Filologia (1584)
 Hirifile, Pastorale in versi (1588)
 Prologo e intermedii per gli 'Ingiusti sdegni'
 Intermedii di Amore e Psiche
 Drusilla, Favola Tragica pastorale
 Gli onesti amori